

DI TÍCH QUỐC GIA ĐỀN THỜ LÊ ĐÌNH KIÊN, THỊ TRẤN QUÁN LÀO, YÊN ĐỊNH, THANH HÓA

Đền thờ Lê Đình Kiên, xã Định Tường, nay là thị trấn Quán Lào là di tích Quốc gia được Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch công nhận năm 1993

Lê Đình Kiên người Bái Trại (nay là Thiết Định) xã Định Tường - huyện Yên Định. Ông sinh ngày 20 tháng 09 năm Tân Dậu (3/11/1621) đời vua Lê Thần Tông. Mất ngày 12/2 năm Giáp Thân (17/3/1704) tại phố Hiến (thọ 84 tuổi) khi cải táng đưa về Mã Thông quê nhà.

Ông thuộc đời thứ 9 dòng họ Lê, ông sinh ra trong một gia đình nề nếp, gia giáo. Ông nội là Lê Huệ Lương, làm Đô đốc phủ, tước Bái trạch hầu. Bà nội là công chúa Nhị Tân Lê Thị Xuân. Cha là Lê Huệ Hiếu được phong là Đặc Tiến Phụ quốc Thượng tướng quân (vị tướng cao nhất có công giữ nước). Mẹ là Đặng Thị

Thực.

Tuy ông thuộc dòng một cự tộc, một dòng họ tôn quý nhưng cha mất sớm. Đến thập kỷ 70 của thế kỷ 16 nhà Mạc mở nhiều trận đánh vào Thanh Hóa và Yên Định chúng ta cũng không thoát khỏi cảnh tàn phá nặng nề. Vì vậy ông sống với mẹ một thời gian thì được một ông quan tả tướng Hờn ở Tỉnh Gia nhận về nuôi, rồi tiến cử vào cung. Sử sách không ghi rõ Lê Đình Kiên vào phục vụ trong cung bắt đầu từ năm nào đến năm 1664.

Năm Giáp Thìn 1664 ông vâng lệnh triều đình ra Trấn Thủ trấn Sơn Nam. Công lao lớn nhất của ông là dẹp yên quân Tàu Ô và mở mang phố Hiến được phong đặc tiên phụ Thượng Tướng quân, trung quân Đô đốc Phủ, Hứa đô đốc thiếu bản, Tước quận công hàm Thái Bảo. Sau khi chết được tặng Dực bảo Trung Hưng Đại Vương.

Lê Đình Kiên không những có tài về cai trị mà con giỏi về làm thương nghiệp, ngoại giao. Suốt 40 năm ông ở trấn Sơn Nam (từ 1664- 1704), dân sông yên vui, no đủ. Lúc ông mất, cả người Việt và người nước ngoài ngụ ở Phố Hiến đều dựng bia ghi công ông. Hiện nay ở Phố Hiến có 2 tấm bia, một do người địa phương dựng vào năm 1727, một do trưởng tài Nam Hải là Trần Đế Đào, người Phúc Kiến (Trung Quốc) dựng năm 1723. Nội dung 2 bia cơ bản giống nhau, đều ca ngợi công đức của ông, coi ông ngang với những bậc trung thần nghĩa sĩ ngày xưa.

- Đền thờ Lê Đình Kiên

Đền thờ Lê Đình Kiên (là một công trình kiến trúc thế kỷ XVII, được cấu trúc theo lối chữ nhị (=) gồm tiền đường và hậu cung. Nhà Tiền đường gồm 5 gian, 6 vì kèo được kết cấu theo kiểu “chông rường, kẻ bẩy”. Nhà hậu cung 3 gian với 4 vì kèo gỗ. Hai vì kèo giữa kiến trúc theo lối kẻ chuyên giá chiêng, hai vì kèo hồi cấu trúc theo kiểu “chông rường kẻ bẩy”. Ròng là đề tài quen thuộc ở đền thờ Lê Đình Kiên dù các đồ án chạm trổ ở đây có vạm vỡ khỏe mạnh hơn các đình khác, nhưng vẫn nằm trong các khuôn mẫu có sẵn. Tuy nhiên, khi chạm hoa sen, chim, phượng, long hóa, trúc hóa, sóc leo cây, cò, cua quần quýt trong một bức chạm ta mới thấy hết tài năng của người thợ. Bên cạnh đó thì các đồ thờ ở đây lại khá

phong phú và đặc biệt có giá trị. Đó là hai pho tượng phỗng bằng đá, tạo tác trên những đá nguyên khối được diễn tả sinh động và hài hòa có giá trị trong việc nghiên cứu về lịch sử, mỹ thuật. Lư hương đá 3 tầng, lư hương bằng đất nung, bàn thờ cổ... tất cả như góp phần tôn thêm giá trị của ngôi đền. Bốn cột treo 4 vế đối trên các tấm ván, nội dung ca ngợi công đức của Đại Vương.

Câu I:

Đức đại tư dân, danh tại sử.
Sinh vi lương tướng, tử vi thần.

Tạm dịch:

Đức ở lòng dân, tên ở sử sách.
Sống làm tướng tốt, chết làm thánh thần.

Câu II:

Trị sự liêm bình, thiên cổ đan thanh trứ tích
Tại nhân đức trạch, Bắc Nam kim thạch minh danh.

Tạm dịch:

Việc cai trị công bằng liêm chính từ xưa, công tích đẹp đẽ đã ghi vào sử sách.

Đức lớn cho dân được nhờ cậy, người Trung Quốc và Việt Nam khắc tên sáng vào bia đá. Cổng gồm một gian rộng, có mái có tường. Hai bên chéch về phía ngoài có hai cột trụ cao, trên đầu mỗi cột có một con nghê. Hai cánh gà có hai con voi. Hai bức tường đốc ở phía trong có hai ông Hộ pháp cao to bằng người lớn đứng cầm gươm vừa như canh giữ, vừa như mời chào quý khách đến viếng Đại vương. Bức ngang phía trên cửa cổng đắp hai con rồng châu mặt nguyệt có ba ngọn lửa. Dọc hai bên cửa có đôi câu đối bằng chữ Hán viết màu vàng trong ô tròn màu trắng nổi lên trên nền đỏ thẫm.

Từ năm 1993 đền thờ Thái Bảo Đại Vương Lê Đình Kiên được ra quyết định công nhận là di tích lịch sử. Đến năm 1994 được Bộ Văn hóa Thông tin cấp bằng Công nhận di tích lịch sử văn hóa thì diện tích đã quy hoạch gồm đất thổ cư và ao .

Đền thờ đã được Nhà nước đầu tư hai lần đề sửa chữa:

Lần 1: Làm lại cổng, xây 3 bức tường rào ở phía Nam, Đông và Bắc.

Lần 2: Xây lại hai đốc nhà thờ, thay... cột sửa mái và nóc.

Đầu năm 2003 làm lại tiền đường.

Theo lệ hàng năm lễ hội Lê Đình Kiên (Còn gọi là Lễ hội làng Thiết Định) được tiến hành nghi lễ vào ngày 12/02. Trong những ngày này, con cháu họ Lê, khách thập phương khắp nơi kéo về nhà thờ dâng hương dự hội. Đặc biệt là vào thời gian lễ trọng, có tế lễ cùng các lễ nghi do quan chủ tế họ Lê đứng ra hành lễ.

- *Phương thức truyền dạy*: Truyền dạy thông qua tập luyện chuẩn bị cho các dịp lễ hội.

- *Hình thức biểu hiện, quy trình thực hành, các sản phẩm vật chất, tinh thần được tạo ra trong quá trình thực hành tổ chức lễ hội.*

Lễ hội Lê Đình Kiên được tổ chức 12/02 hàng năm, nhưng công tác chuẩn bị từ tháng giêng, được biểu hiện phân lễ và phân hội: Phần lễ được tổ chức thông qua các nghi lễ, truyền thống được truyền tụng qua các thế hệ trong xã, Phần hội được tổ chức bởi các trò chơi, trò diễn dân gian như cờ tướng, chọi gà, kéo co, thi đánh đu, cầu lông, Bóng chuyền ...

Hàng năm vào khoảng từ ngày 05 tháng 01. Ban quản lý Di tích và cán bộ thôn Thiết Định tổ chức họp phân công từng thành viên để tổ chức điều hành đội văn, nhạc, điều hành các trò chơi, trò diễn dân gian như: cờ tướng, chọi gà, kéo co, thi đánh đu, cầu lông, bóng chuyền ...tổ chức các gia đình, dòng họ trong làng dâng cỗ ngày giỗ Đại Vương.

Đến 7h sáng nhân dân trong làng và khách thập phương tập trung tại nhà thờ để dâng hương. Sau khi dâng hương xong tất cả trở về nhà văn hóa của làng để thì bắt đầu tổ chức phần lễ, nghi lễ chào cờ, đánh trống hội, khai mạc, đọc báo cáo, tham luận và kết thúc phần lễ tại nhà văn hóa của làng chuyển sang phần tế tại nhà thờ Lê Đình Kiên (Tế Nam giao, thời gian khoảng 60 phút) Sang buổi chiều nhân dân trong làng và khách thập phương tự do tín ngưỡng, các phân hội bắt đầu với các trò chơi, trò diễn dân gian như: cờ tướng, chọi gà, kéo co, thi đánh đu, cầu lông, bóng chuyền Kết thúc phần hội, ban tổ chức trao phần thưởng cho các đội tham gia và cũng là thời điểm kết thúc lễ hội.

- Hiện trạng trong những năm gần đây:

Lễ hội làng Thiết Đinh (Lê Đình Kiên), xã Định Tường (nay là thị trấn Quán Lào) được duy trì diễn ra hàng năm với tinh thần đoàn kết, sự quan tâm của các ban ngành đoàn thể, du khách thập phương và đặc biệt là sự quan tâm của lãnh đạo địa phương và nhân dân trong làng, tạo điều kiện thuận lợi để Lễ hội được thành công tốt đẹp.

Một số hình ảnh về di tích Quốc gia đền thờ Lê Đình Kiên, thị trấn Quán Lào

